

על רקע המלחמה באוקראינה ואיומי סין, יפן עוברת להתקפה

אסטרטגיית הביטחון הלאומי החדשה של יפן כוללת חיזוק היכולות ההתקפיות מעבר לים ועמידה עצמאית מול אתגרים עולמיים, ומעידה יותר מהכל על התרחקותה של המדינה מפציפיות

חיילים יפנים בזמן נאום שר ההגנה בעיר פונבאשי, בשבוע שעבר. יש סכירות גבוהה שההתחמשות תלווה בשינוי החוקה היפנית צילום: יוצ'י ימאוקו/אייאף־פי

ביידן וקשידה דנו בהתעצמות הצבאית היפנית

סין לכיוון טייוואן באוגוסט נחתו סמוך לחופיה — אירוע חסר תקדים. בתוך כך, יפן נעשית מור־דאגת יותר ויותר בשל הפעילות הימית של סין בים סין המזרחי ובאזור איי סנקאקו. קשידה ציין שממשלו החליט לנקוט צע־דים משמעותיים שנועדו "לחזק באופן יסודי את יכולות ההגנה" של יפן, ובהם הגדלת תקציב הביטחון והשקעה בפיתוח יכולות שיגור טילים. "אני מאמין שהדבר יתרום גם ליכולות ההרתעה והתגובה של הברית", אמר. השניים לא הזכירו את סין בדברי הפתיחה שלהם, אך ההודעה שפרסמו שתי הממשלות לאחר הפגישה ציינה את האתגרים באזור מזרח אסיה, "החל בפעולות של סין שאינן מתיישבות עם הסדר הבינלאומי המבוסס על הסכמות, וכלה בהתגרירות של צפון קוריאה". שתי הממשלות דנו גם בסוגיות מחוץ לאסיה כמו האי־יציבות באירופה וגיננו את המלחמה שהכריזה רוסיה על אוקראינה.

אדוארד וונג, ניו יורק טיימס

נשיא ארה"ב ג'ו ביידן נפגש עם ראש ממשלת יפן פומיו קשידה שלשום בושינג'טון. בפגישה דנו השניים בהפיכת יפן למעצמה צבאית שתוכל לתמוך בחזית מול סין, ובחיזוק ברית שתקדם את האינטרסים הביטחוניים של שתי המדינות. "אנחנו מתאימים את הברית הצבאית לתקופה הנוכחית על ידי הגדלה מכוונת של תקציב ההגנה היפני ועובדים על כינון אסטרטגיה ביטחונית לאומית חדשה", אמר ביידן בשעה שהשניים ישבו בחדר הסגלגל. "כרצוני להבהיר: ארה"ב מחויבת לחלוטין ובמלוא מובן המילה לברית", הדגיש הנשיא. זהו ביקורו הראשון של קשידה בושינג'טון מאז נבחר לראשות הממשלה באוקטובר 2021. לפני כחודש הודיעה ממשלתו על תוכנית לחי"וק יכולתה הצבאית של יפן ועל הגדלה משמעותית של תקציב הביטחון לאור התחזקותה של סין וניסויי טילים שעורכת צפון קוריאה. יפן הגיבה בזעם אחרי שחמישה טילים ששיגרה

מאוריינטציה הגנתית להתקפת והנכונות לקחת אחריות גדולה באופן משמעותי על הביטחון הלאומי. כך, גם אם מדובר בעיקר בהגדלה משמעותית של התקציב בשנה הקרובה, הרי שאק־דח ההתחמשות שממשלתו של קשידה מניחה עתה על השול־חן עלול להוביל לתוצאות הרות גודל בעתיד. כך למשל, יש סכירות גבוהה שההתחמשות עתה תלווה בשינוי החוקה, בביטול גורף של האיסור על ייצוא נשק, וכן בנכונות הולכת וגוברת למעורבות צבאית של יפן בוירה הבינלאומית לצד ארה"ב. אין גם להוציא מכ־לל אפשרות כניסה בשלב זה או אחר למעגל המדינות הגרעיניות עם צפי ל-5% (ב-2023) ודרום קוריאה (2.8%), שלא לדבר על ישראל (5.2%). אבל הגדלת תקציב הצבא היא רק היבט אחד של השינוי שעוברת יפן. חשוב ממנו הוא המעבר

פרופ' רותם קובנר הוא מומחה ליפן המודרנית מאוניברסיטת חיפה

ביותר מאז הקמתו. אלה הצטרפו לשתי אוניות קודמות בתצורה דומה המוגדרות כנושאות מסו־קים. עם קליטת מטוסי ה-F35 מדגם B בשנים הקרובות, יוכלו כולן לשמש כנושאות מטוסים. אף על פי כן, רבים ביפן חשים שלנוכח התעצמותה של סין בשנים האחרונות ושינוי המא־זן הגיאורפוליטי העולמי, אין די בכוח הזה. שני אירועים בולטים בוירה הבינלאומית ב-2022 היו ורו לאסטרטגיה החדשה. הראשון היה המלחמה באוקראינה, והשני היה המשבר שפרץ בטייוואן בעקבות ביקורה של יו"ר בית הנבחרים לשעבר של ארה"ב ננסי פלוסי. המלחמה באוקראינה חיזקה את הציר הרוסי־סיני והעניקה רוח גבית למקבלי ההחלטות בבייג'ינג. אולם מבין שני האירועים, יפן רואה במשבר בטייוואן כבעייתי ביותר.

אסטרטגיה חדשה

אסטרטגיית הביטחון הלאומי החדשה של יפן נועדה לספק לה את היכולת להתמודד עם איומים אלה בתוך המסגרת הבינלאומית המשתנה. שני מסמכים שפרסמה ממשלת יפן בראשותו של פומיו קשידה בחודש שעבר — אסטרטגיית הביטחון הלאומי ואסטרטגיית ההגנה הלאומית — נדירים בניחות הבהיר והמפורט של מאזן האיזונים מצד אחד והצרכים האסטרטגיים של יפן מהצד האחר. בהם, לראשונה מאז סוף מלחמת העולם השנייה, יפן מצהירה על נכונותה לצאת מן המטרייה האמריקאית הנורח ולתמוך בעצמה עם תוקפנות זרה. אין בכך לומר שהקשר עם ארה"ב מצטמצם. להיפך, יפן מגדירה את הברית עם וושינג'טון כאבן פינה במדיניות הביטחון הלאומית החדשה וסביר להניח שבשל מעמדה המתחזק בעתיד גם הברית תלך ותתהדק.

הגדלת תקציב הביטחון היפני ב-26% בשנת התקציב הקרובה (החל מאפריל 2023) והכפלתו עד 2027 נועדו לשרת את האסטרטגיה החדשה. התקציב המוגדל שם דגש על חיזוק היכולות ההתקפיות מעבר לים ובמסגרת זו, יפן מתכוונת לרכוש טילי שיוט טומהוק מארה"ב — בעלת טווח של עד 2,500 קילומטר — לצד טילי אוויר־קרע ארוכי טווח, לבנות אוניות מלחמה נוספות, ולפתח בהמשך בעצמה טילים היפר-סוניים למטרות התקפיות. בסופו של תהליך בן חמש שנים שבו יוכפל התקציב הצבאי, יפן תהפוך למעצמה לציבור היפני גם כן תפיק בשינוי. אם בעבר הוא הביע התנגדות להגדלת תקציב הצבא מעבר לאחוז אחד מהתמ"ג ולכל

רותם קובנר

לצד התחממות האקלים בעולם, רוחות מלחמה נושבות לכל עבר. באוקראינה מתנהל זה קרוב לשנה מאבק איתנים ואילו במזרח אסיה ההכנות לקראת אפשרות של התלקחות נמצאות בעיצומן. כל מדינות האזור, ללא יוצא מן הכלל, נמצאות עתה במרוץ חימוש ומחזקות בהתמדה את יכולותיהן. הבשורה האחרונה מגיעה מיפן, שב-16 בדצמבר הכריזה על אסטרטגיית ביטחון לאומי חדשה הכוללת, בין השאר, הגדלה משמעותית של תקציבה הצבאי בחמש השנים הבאות. השאלה הגדולה היא עד כמה ההתפתחות הזו משמעותית ומה היא מבשרת למדינה שמאז סיום מלחמת העולם השנייה היא שם נרדף לפציפיות.

יפן מתגאה — בצדק — בחוקה ייחודית האוסרת על קיום כוחות צבאיים והשתתפות במלחמה. החוקה, שנכנסה לתוקף ב-1947 בזמן שיפן היתה תחת כיבוש בעלות הברית, נותרה על כנה עד היום. עם זאת, השמירה על הסעיף העוסק בצבא ובמלחמה התרופפה עם השנים. כבר ב-1954, שנתיים לאחר ששבה אליה הריבונות ותחת לחץ מושינג'טון, יפן הקימה את כוחות ההגנה שלה, הכוללים צבא יבשתי, חיל אוויר וצי. כמעט 70 שנה לאחר מכן, כוחות אלה לא נטלו מעולם חלק פעיל בסכסוך מזוין כלשהו בבית או מעבר לים, אך אין ספק שהפוטנציאל המלחמתי שלהם הלך וגדל עם השנים.

בעשור האחרון עמד לרשותה של יפן אחד הכוחות הצבאיים החזקים בעולם. יש המסמנים אותו ככוח הריביעי בעוצמתו וגם אם יש בכך הגומה, יש הערכה רבה ליכולותיו הצבאיות. אמנם אין ליפן, מתוך החלטה, נשק גרעיני וגם לא טילים בליסטיים, אולם פרט לכך, היא נהנית מנשק איכותי מאוד הנרכש בסיוע התקציב הצבאי התשיעי בעולם. כך למשל, חיל האוויר היפני עושה שימוש במטוסים האמריקאיים המתקדמים ביותר, כולל מטוסי ה-F35 המתקדמים. יפן עומדת בראש 16 המדינות הזרות בכמות המטוסים שרכשה מדגם זה — 147. כמו כן, הצי היפני הכניס באחרונה לשירות מבצעי את שתי אוניות המלחמה הגדולות

תקציב הביטחון היפני יגדל ב-26% בשנת התקציב הקרובה, יוכפל עד שנת 2027

תגובת ארה"ב למלחמה באוקראינה ולאיומים של סין על טייוואן חיזקה את הספקות בטרקיו באשר לנכונותה של וושינג'טון להתערב במקרה של פלישה סינית לטייוואן, קל וחומר במקרה של משבר כולל במזרח אסיה. אף שארה"ב מחזיקה בייפן 55 אלף חיילים ואורחים ב-80 בסיסים צבאיים, זה שנים שמקבלת החלטות היפנים מזהים ירידה משמעותית במעמדה ובעוצמתה לצד אובדן היומרה לשמש כשורטר מקוף עולמי.

בפרספקטיבה ארוכת טווח, שני האירועים הגיאורפוליטיים הגדולים ב-2022 נתפסים בייפן כחלק משינוי עולמי מתמשך שבעשור גלובליזציה ותלות הדדית אינן יכולות לשמש עוד ערבות לביטחון לאומי.

לנד השינויים הגלובליים, התכוונות קרובה במלחמה באוקראינה סיפקה למשקיפים היפנים לקח נוסף. לנוכח המאבק העיקש של הממשלה בקייב, הם הסיקו שאסור למדינה להפקיר את גורלה בידי אחרים, ויתרה מוזאת — שמדינה שנלחמת על חייה וזכה גם לסיוע ואהדה בינלאומיים. אין זו תגלית חדשה